

HALMAI TAMÁS

Az éneklő fiók

Vasadi Péter és a zene

„Arra törekedj, hogy igaz légy,
ne arra, hogy igazad legyen.”
(Joseph Joubert)

1975-ben született Pécsen.
Költő, kritikus. Legutóbbi
írását 2018. 3. számunkban
közöltük.

1.
2015 nyarán Péter megkért, állítsak össze egy kötetet zenei témájú verseiből. Úgy emlékszem, a Pannon Filharmonikusokkal kapcsolatos élménye ihlette ezt az ötletét. Szerkesztői tapasztalat nélkül, felelőtlen örömmel vágtam bele.

2.
A költői életmű újraolvasása nem munka: misztérium volt. Hiszen a zene maga is az; ezt az első esztéták és filozófusok éppúgy tudták, mint a náluk előbb misztikus tapasztalók, dúdoló szentek, altató- és munkadalköltők. (S füleljünk csak: szinte hallhatóan máshogy — ezért részben másról — beszél Babits és Nemes Nagy amuzikális érdeklődésű költészete, mint a zenerajongó Pilinszky vagy Fodor Ákos verssé kottázott metafizikája.)

Az összeboronált korpusz négy ciklusba kívánczozott: *A paradicsom aranyalmái* (lírai reflexiók általában a zenéről), *Csigaházban a tenger* (klasszikus zenei hommage-ok), *Afrikai lepkeánc* (főhajtások a populáris muzsika nagyjai előtt), *„Varázslat és ujjongás”* (esszé- és prózazsemelvények).

Elsődleges olvasástapasztalatom nem lepett meg: témaként és motívumként is föltűnik, szakrális trópusként (Isten beszédének/hallgatásának jelölőjeként) is szerepet kap a Vasadi-lírában a zene (és a csönd! — az utolsó verseskötet fölirata értelmében: *Csönd születik*). Mindenekelőtt azonban talán bujdokló szervezőelv — ami a szövegritmust, a széphangzást (s imitt-amott a dalszerűséget) illeti.

A szabadversek fölszabadítóan hömpölygő zeneisége, az egyes kötetek mint *kompozíciók* telt poézise a tájékozódás széles horizontján bomlik ki, árad szét, *kéretőzik túlra*. A Vasadi-féle szemérmes, krisztianus szépségkultusz Bachtól Ellingtonig s a gregoriántól Santanáig keres és talál szépet, igazat — s még szebbet, még igazabbat:

„Vak dalosok versenye készül” (*Jóslat*). — „Nem más az értés, nagy zene” (*Új bordal — III*). — „...viszont ahogy az ős- / pillanatok hát-térzaja / ma is mélyen morajlik, / hallom Istent énekelni. / hason-

líthatatlanul. / nem dallam ez, de ének. / valami abszolút zene. / örömeiben sír a Teremtés. / nem kórusének, inkább / kristályhangok hullámzó / torlódásai” (*Igen*). — „Nem érti az ember, / miért van más is, / mint a zene” (*Zene, vég nélkül*). — „Csak a zenéről szóljon a zene” (*Eucharisztikon*). — „Ajánlom a Kodály-módszert: / mint kellene bajban mindig, / kérdezzétek a kisgyereket, / mi is az? Elmagyarázná: / ember s éneke egy — összefonódnak. / Micsoda kórus zengene / ebben a daltalan űrben” (*Ajánlat*). — „Ó, Duke, zenélésre való a világ” (*Ellingtonnak*).

Emellett a Vasadi-esszék és -széprózák sem szűkölködnek részint higgadtan mérlegelő, részint vallomásosan forró szöveghelyekben, melyeknek inspiráló tárgya a zene, a zeneiség, a hangok és a csöndek:

„Barbár az, aki szellemien nem zenei. A zene nemcsak dallam, akkord, zengzet, harmónia, hanem ritmus is, a ritmusnak következetessége, a matematika ünnepélyes kiterjedése, ahogy mindent maga alá rendel, anélkül, hogy látványosan uralkodnék, a hang (beszéd) és a szükséges csönd váltása, váltakozása, meglepő arányai ennek, s aránytalanságai, az emberi gondolkodás érőlelthatatlan fejleményeinek tornyosulása s alászállása(i), maga az életünk zeneműként épül, formálódik, mélyén az abszolút csöndnek, mintegy anyagi hallgatásnak titkával. Ez a Hallgatás zene a legmélyebben; a Lét zeneien forrása mindennek s mindenkinek; Isten amennyire Csönd, annyira Zene. Ami Istentől van, zeneien van... (...) Az örökéletnek zenei természetű van” (*Jegyzetlapjaink*). — „Szóval amit Bach csinál, az már a képzelőerőt is meghaladja: ő magát a létezését kottázza” (*A szív szüntelen mormolása; Olasz Bálint szavai*). — „A nagyhét óta Bach *h-moll* miséjét hallgatom. Végig, aztán előlről. A *Sanctus*nál muszáj mindent abbahagynom, s oda kell állnom az ablakhoz. Alleluja” (*Egy szent atyáról*). — „Richter a látvánnyal elégedetlen. Leoltatja a koncertterem lámpáit, bejön egy szál gyertyával, a zongorára helyezi, s játszani kezdi Rachmaninovot. Legyetek zenévé, sugallja. De semmi erőszak. Nem kell mímelni a nagy befogadót. Eredettől fogva van bennetek zene. Most a találkozás helye vagytok” (*Az írásról*). — „Nem tudom, miért a zene. (...) Ha igaz, hogy minden művészet veleje a költészet (Heidegger), akkor a költészet a zenében nem lehet más, mint maga a zene. Vagyis minden művészet lényege a zene. (...) Zenéből jött minden s jöttünk mindenestül, s zenében és Zenébe térünk vissza. S talán lehet, hogy ez a szó, »zene« már nem is alkalmas, vagy egészen alkalmatlan annak a zenének a megnevezésére, ami túl van a zenén, mégis — már-már fölfoghatatlanul — zenei. / Legyünk résen. Zenéből vagyunk. Imádkozhatunk. (...) Zene vagyunk. Nem zenei, zene. Gyakoroljuk magunkat” (*A zenéről*).

3.

Az anyag összeállt; benne minden anyagtalan kincsünk.

Örökös pirkadat (Versek, szemelvények a zenéről) — írtam fölé munka-cím gyanánt. (Tartalék címajánlatom — ugyancsak egy versből ki-metszve — *A kórus kitart* volt.)

Két, egymást szólóगतó mottót illesztettem hozzá, mindkettőnk-nek fontos szerzőktől: „Isten beszél. A világ: szavainak rezgése csu-pán. Amikor az emberi zene rést üt szívünkön, e résen át is az ő szavát halljuk, s amikor megérteni véljük a csendet, akkor is Isten beszéde jut el hozzánk a világ csendjén keresztül” (Simone Weil). — „...a nagy zene éppúgy gondolkodás, akár a filozófia, sőt az evi-denciák talán még sokkalta magasabb rendű érvényességét tárja fel” (Pilinszky János).

Fülszöveget is rögtönöztem; lelkes pátoszára nincs egyéb mentsé-gem, csak a pátoszos lelkesedés: „Minden valamirevaló költészet: íróasztali zene. Hát még a hangok dicsőségét hirdető! Vasadi Péter misztikával érintkező verseit bensőséges viszony fúzi a legmiszti-kusabb művészeti ághoz: a zenevadról, mely a transzcendencia vi-lágából ront elő, hogy *megszelídítse* létünket, kevés kortársunk tud ennyit — és ilyen szépen. Muzsikáló könyvet tart kezében az Ol-vasó, mely negyven év lírai terméséből — s részben prózai hoza-dékából — válogat. Ha a szívére hallgat: végighallgatja.”

4.

Bob Dylan *lassú vonata* föltartóztathatatlanul közeledik hozzánk, bennünk. A kötettervet végül — úgy hírlik — a Magyar Napló Kiadó karolta föl, gondolta tovább, komponálta újjá. De azt képze-lem, a fiók, melynek mélyén a mappa rendelt idejét várta, a fiók: ma is énekel.

A VIGILIA KIADÓ AJÁNLATA

VILLÁNYI LÁSZLÓ
voltaképpen

Villányi Lászlót, a győri Műhely folyóirat főszerkesztőjét elsősorban köl-tőként ismerik az olvasók. A kortárs magyar költészet középgeneráció-jának jelentős alakjaként azonban fontos esszéket és vallomásokot is írt az elmúlt három évtizedben, amelyek rávilágítanak költői világának ge-nezisére és alakulására, az őt ért meghatározó irodalmi-filozófiai hatásokra, a költészet mibenlétéről alkotott esztétikai elgondolásaira. Könyvünk eze-ket az írásait gyűjti egybe.

Ára: 2.400 Ft

